

Studii mineralogice–petrografice asupra ceramicii Hallstatt de la Stupini (jud. Bistrița-Năsăud)

Marius HORGA
Lucreția GHERGARI

Cuvinte cheie: ceramică hallstattiană, situl Stupini (județul Bistrița-Năsăud, România), caracterizare mineralogică și petrografică, microscopie polarizantă, difractometrie de raze X.

Keywords: Hallstatt ceramics, Stupini site (Bistrița-Năsăud County, Romania), mineralogical-petrographical characterization, polarising microscopy, X-ray diffraction.

Introducere

Materialul ceramic Hallstatt a fost descoperit în zona sitului arheologic Stupini (punctul A, Fânațele Archiudului, fig. 1) de către arheologul dr. Corneliu Gaiu și în prezent face parte din colecția Complexului Muzeal Bistrița-Năsăud. Situl Stupini este localizat în sudul județului Bistrița-Năsăud, în partea de nord-est a Câmpiei Transilvaniei. Situat la nord de localitatea Stupini, între Stupini și Brăteni, pe malul stâng al pârâului Brătenilor, situl în discuție ocupă o suprafață de mai multe hectare, de ambele părți ale Văii Bândeii, pe terasele și pantele domoale delimitate de pâraie și zone mai joase, mlăștinoase.

Din punct de vedere geologic, zona în care se află situl arheologic Stupini este alcătuită din sedimente miocene (sarmațiene) și cuaternare. Rocile sedimentare sunt reprezentate de argile, argile calcaroase, gresii, tufuri, nisipuri și pietrișuri (Harta geologică a României, 1967, foaia Bistrița).

În lucrarea de față, probele de ceramică Hallstatt de la Stupini, în număr de șase, sunt studiate sub aspect geoarheologic și arheometric, utilizând în acest scop observații macroscopice (lupa binoculară), determinări de porozitate (balanța hidrostatică digitală Mettler Toledo CB 203), studii de microscopie polarizantă de transmisie (microscopie Jenapol și Nikon Eclipse E200 Pol cu un aparat digital Coolpix 995 Nikon) și difractometria de raze X (Bruker D8 Advance cu radiație CuK_α cu $\lambda=1,54055\text{\AA}$ și monocromator de C). Menționăm că probele analizate sunt inedite și nu au mai făcut obiectul cercetării până acum.

Lucrări de geoarheologie și arheometrie care tratează materialele ceramice arheologice din situri situate în nord-estul Transilvaniei, aparținătoare diferitelor epoci, mergând din bronz până în medieval, sunt prezente în literatura de specialitate (Ghergari et al., 2003a,b; Ghergari et al., 2005; Ionescu et al., 2006a,b; Ionescu et al., 2007), prin colaborarea dintre cercetătorii de la Muzeul Județean Bistrița și cei de la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca.

Date arheologice

Pe raza localității Stupini au fost identificate mai multe situri arheologice. Printre acestea, un loc aparte îl are așezarea situată la 2 km nord-est de sat, pe pantele cu expunere sudică cuprinsă între pârâul Brătenilor și valea Bânda. Terenul dispunând de izvoare și străbătul de apele pârâului, afluent al văii Lechinței, a oferit condiții optime locuirii umane, cu nivele de locuire din eneolitic (cultura Petrești), epoca bronzului (Coțofeni, Wietenberg și Noua), prima epocă a fierului, daco-romană, migrații și până în secolele VIII-IX p.Chr.

Din nivelul de locuire hallstattian au fost cercetate 20 de complexe, locuințe, gropi de provizii, vetre, cu un variat și bogat inventar arheologic – ceramică, ustensile din lut, piatră și os. Ceramica cuprinde oale, străchini, câni, farfurii, boluri, vase de provizii din pastă grosieră și fină, ultimele cu suprafața lustruită și decorată cu

Marius HORGA

Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud
e-mail: horgaro@yahoo.com

Lucreția GHERGARI

Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca
e-mail: ghergari@ubbcluj.ro

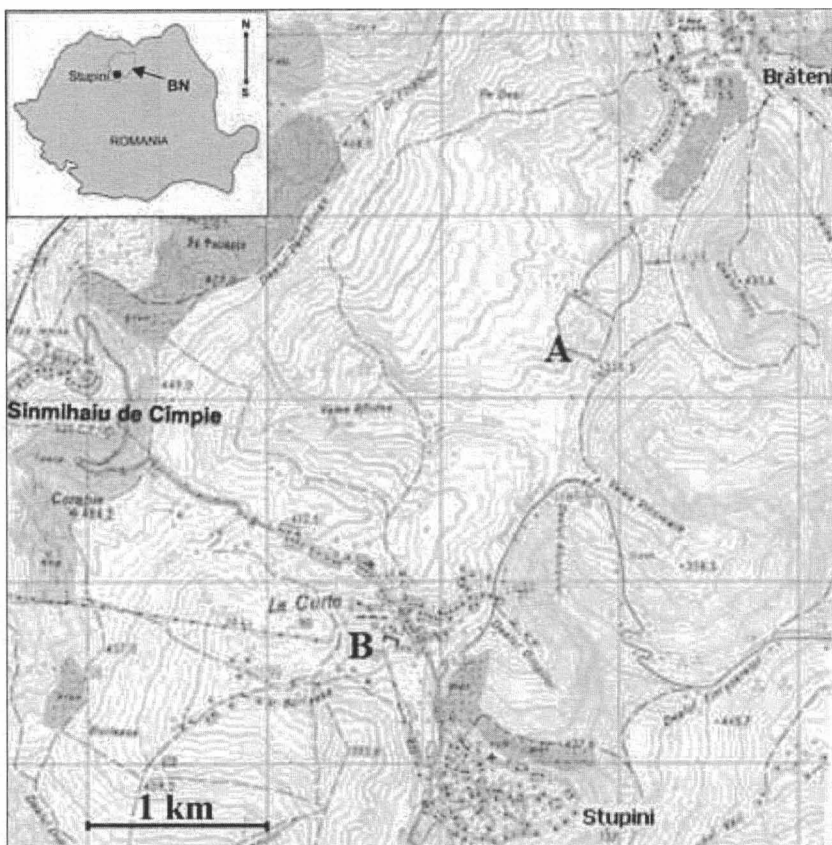

Fig. 1. Localizarea perimetrului siturilor arheologice de la Stupini (jud. Bistrița-Năsăud – BN):
A – „Fânațele Archiudului”; B – Vătaștină.

caneluri dispuse în ghirlandă, în benzi orizontale sau verticale (Marinescu 2010, p. 72, pl. 32-34). Încadrarea cronologică a așezării din epoca fierului are ca repere pe lângă interesantul și bogatul repertoriu ceramic, două fibule de bronz de tipul Unter-Radl, ace de păr din bronz, limitele sale cronologice fiind fixate între Ha B1 și Ha B3. Pe raza localității Stupini vestigii hallstattiene au fost identificate și la Stupini „Vătaștină”, punctul B, fig. 1; Gaiu, 2002) de unde provine și un interesant depozit de bronzuri.

Macroscopie. Probele ceramice Hallstatt de la Stupini sunt neornamentate, au fost lucrate manual (nu s-au observat striuri pe suprafețele interioare ale cioburilor) și prezintă culori care variază de la cărămiziu până la cenușiu-închis (Fig. 2). Grosimea pereților ceramici este cuprinsă între 0,7 și 1,7 cm. În funcție de aspectul suprafeței ciobului ceramic și de prezența incluziunilor și a porilor se pot separa două grupe ceramice de finețe și anume ceramica grosieră (281) și ceramica semifină (probele 279, 282, 283, 284).

Ceramica grosieră, relativ compactă, are în spărtură un aspect zonat (textura tip sandwich. Proba 281 prezintă un aspect distratificat (de culoare cenușiu-închis spre negru la exterior și cărămiziu pe peretele interior). Porozitatea este relativ scăzută, porii mai mult sau mai puțin alungiți fiind dispuși paralel cu suprafața peretelui ceramic. Incluziunile de tipul ceramoclastelor și litoclastelor nu depășesc dimensiunile de 3-4mm.

Ceramica semifină este colorată în cărămiziu, cu o porțiune cenușie vizibilă mai mult în secțiune și pe peretele interior al ciobului (proba 282), cărămiziu la exterior și cărămiziu cu nuanțe de cenușiu pe peretele interior al ciobului (proba 279), negru la exterior și o nuanță de cenușiu spre bruniu pe peretele interior (proba 284), respectiv cenușiu-închis la interior și brun-cenușiu la exteriorul peretelui ceramic (283). Proba 279 este mai friabilă, ilustrând o modelare

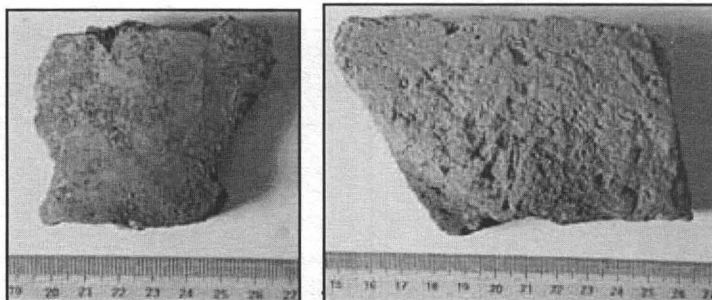

Fig. 2. Fragmente ceramice Hallstatt de la Stupini: a) Proba 279; b) Proba 282.